

Evaluation of qualitative data

Mohaddeseh Mohsenpour MSc¹

1. Department Of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Sabzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran, PhD Student of Nursing, University of Social Welfare And Rehabilitation Sciences, Tehran. Iran

Correspondent Author: Mohaddeseh Mohsenpour MS

E-mail: mohsenpour_m81@yahoo.com

Abstract

Qualitative studies are important parts of research in human science and, in recent years, this approach has flourished in medical research. Validity and reliability of data is one of the most challenging problems in qualitative studies. The truth is the qualitative researchers, like quantitative researchers, seek to strengthen their data and for this purpose they take some indicators into consideration. Most of the citations in the relevant literature refer to Goba and Lincoln (1994), who have mentioned 4 indicators, namely credibility, dependability, confirmability and transferability. This study explains these four indicators with the ways they can be achieved in order to improve data integrity.

Keywords: Qualitative data, Trustworthiness, Credibility, Dependability, Confirmability, Transferability

ارزیابی داده های کیفی

(محدثه محسن پور)

mohsenpour_m81@yahoo.com

چکیده:

تحقیقات کیفی قسمتی مهم از پژوهش در علوم انسانی را شامل می شوند و در سال های اخیر این رویکرد در پژوهش های علوم پزشکی رونق یافته است. اعتبار و اعتماد داده ها در تحقیق کیفی یکی از چالش برانگیزترین مسائل موجود در این روش است. حقیقت این است که محققین کیفی نیز همانند محققین کمی به دنبال استحکام داده های خود هستند و برای این منظور شاخص هایی نیز در نظر دارند. بیشترین اشاره در متون مرتبط، به نظرات گوبا و لینکلن (۱۹۹۴) اختصاص دارد که چهار شاخص اعتبار، اعتماد، تأییدپذیری و انتقال پذیری را برای آن ذکر کرده اند. این مقاله به توضیح این چهار معیار و راه های دستیابی به آن ها و افزایش استحکام داده ها می پردازد.

واژه های کلیدی: داده های کیفی، استحکام، اعتبار، اعتماد، تأییدپذیری و انتقال پذیری

(۱) دانشجوی دکتری پرستاری دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، مربی و عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی،

دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، سبزوار، ایران

مقدمه و تاریخچه^۱:

تحقیقات کیفی در بسیاری موارد رویکرد جداگانه ای از تحقیقات کمی دارند. یکی از مهم ترین و پرچالش ترین مسائل در تحقیق اثبات دقت و استحکام داده هاست. مهم ترین مسئله برای این که مخاطبین تحقیق کیفی را رویکرد مناسبی برای تحقیق بدانند دقت است (۱). مسئله مهم در بررسی یک تحقیق کیفی این است که نتایج گزارش شده چقدر بازتابی از واقعیت هستند و محقق کیفی هم مثل محقق کمی تلاش دارد تا در بیشترین حد ممکن این دو را به هم نزدیک کند (۲). استروبرت و کارپنتر به نقل از آمدن و ساندلوسکی ذکر می کنند هیچ معیاری نیست که بتوان با آن همه انواع و همه تحقیقات کیفی انجام شده را ارزیابی کرد (۱). افراد مختلف شاخص های مختلفی برای ارزیابی تحقیق کیفی ذکر کرده اند و اسامی متنوعی نظیر **goodness**، **authenticity** و **Trustworthiness** و ... برای آن گذاشته اند (۳). رویکردهای مختلفی هم به شاخص های ارزیابی اعتماد و اعتبار در تحقیقات کیفی وجود دارد. رویکردهای مختلف به ارزیابی داده های کیفی بر اساس سه فلسفه بیان شده است (۴): اول: فلسفه **post positivist**. دوم مکتب فلسفی **constructivist** و سوم مکتب **Critical influence**. گروه اول معتقدند ارزیابی داده های کیفی باید با معیارهای کمی انجام شوند با همان دقت و عینیت. پیروان مکتب ساختار گرایی

(مکتب دوم) معتقدند (۴) با توجه به اینکه روش تحقیق کیفی رویکرد و فلسفه جداگانه ای دارد باید برای ارزیابی داده ها نیز شاخص های جداگانه با ترمینولوژی جداگانه ای در نظر گرفته شود (۴). مشهورترین و مرسوم ترین این شاخص ها به نقل از گوبا و لینکلن (۱۹۹۴) است که چهار شاخص برای اعتبار و اعتماد داده ها تعریف می کند. (۱ و ۲ و ۵). در مکتب سوم اعتقاد بر این است که محقق کیفی باید آزاد باشد تا بتواند به راحتی مفاهیم و تجارب پنهان افراد را جستجو و کشف کند پس در تحقیق کیفی نباید به اعتبار و اعتماد در داده ها فکر کرد (۴). رویکردهای مختلف و ابزارهای برای آن در جدول ۱ آمده است.

مشهورترین و مرسوم ترین این شاخص ها به نقل از گوبا و لینکلن (۱۹۹۴) است که توافق نسبی برای آن وجود دارد. آنها چهار شاخص را به عنوان زیرمجموعه دقت^۲ ذکر می کنند: اعتبار^۳، اعتماد^۴، تأییدپذیری^۵ و انتقال پذیری^۶ را به این منظور بیان می کنند. (۱ و ۲ و ۵ و ۶ و ۳). هالووی و ویلر (۲۰۱۰) این واژه ها را با واژه های اعتبار و اعتماد در ارزیابی داده های کمی معادل سازی کرده اند؛ این معادل ها در ادامه بیان خواهد شد (۵).

در این مقایسه واژه **Rigor** در تحقیق کمی با **Trustworthiness**، مقایسه شده است. استحکام در داده های کیفی از ایجاد انعطاف پذیری ممانعت می کند و باید از تأکید اضافه بر این موضوع پیشگیری گردد (۵). در

Validity Procedures Within Qualitative Lens and Paradigm Assumptions

Paradigm assumption/Lens	Postpositivist or Systematic Paradigm	Constructivist Paradigm	Critical Paradigm
Lens of the Researcher	Triangulation	Disconfirming evidence	Researcher reflexivity
Lens of Study Participants	Member checking	Prolonged engagement in the field	Collaboration
Lens of People External to the Study (Reviewers, Readers)	The audit trail	Thick, rich description	Peer debriefing

² - Trustworthiness³ - Credibility⁴ - Dependability⁵ - Confirmability⁶ - Transferability

^۱ - برای پیشگیری از ایجاد برداشت های اشتباه در مقاله معادل های انگلیسی کلمات ذکر می گردد.

(۳) ترکیب تئوری^{۱۰}: حضور محققین با زمینه کاری و فلسفه متفاوت که بر جنبه های مختلف پدیده تمرکز کنند.

(۴) ترکیب روش ها: به کارگیری روش های مختلف برای جمع آوری داده ها یا استفاده همزمان از روش کمی و کیفی برای پاسخ به یک سؤال پژوهشی

پاتون، در مقاله ای انواع ترکیب و جیک، ترکیب روش ها را جداگانه توضیح داده اند که مراجعه به آن خالی از لطف نخواهد بود (۸ و ۹).

(پ) بازنگری بیرونی^{۱۱}:

خود شامل دو دسته است (۲):

(۱) کسب اطلاع از همکاران^{۱۲}: عرضه روند انجام تحقیق به همکاران با سابقه مشترک

(۲) بازبینی شرکت کننده ها: عرضه نتایج تحقیق به شرکت کننده ها و گرفتن تأیید از آنها

پولیت و بک به نقل از لینکلن و گوبا این تکنیک را مهم ترین تکنیک برای **credibility** می دانند (۲).

(ت) جستجوی شواهد ضد و نقیض^{۱۳}:

این تکنیک نیز خود به دو دسته تقسیم می شود (۲ و ۶ و ۸):

(۱) پیدا کردن نتایج عکس و مخالف

(۲) دقت در مواردی که یافته های جدید تئوری اولیه را رد می کنند

(ث) اعتبار محقق^{۱۴}:

راهکار مهم دیگر برای افزایش اعتبار، بالا بودن اعتبار محقق است (۲ و ۶ و ۸). در تحقیق کیفی محقق ابزار جمع آوری داده ها محسوب می گردد بنابراین اعتبار محقق اعتبار تحقیق را بالا می برد و آگاهی، توانایی و تجربه محقق مهم است. محقق باید وابستگی شخصی یا سازمانی یا حرفه ای خود را که ممکن است جمع آوری، آنالیز و تفسیر داده ها را تحت تأثیر قرار دهد - چه این اثر مثبت باشد چه منفی - گزارش کند (۲).

Dependability

¹⁰ - theory Triangulation
¹¹ - External cheeks
¹² - Peer debriefing
¹³ - Searching for disconfirming evidences
¹⁴ - Researcher credibility

عوض باید بررسی شود نتایج مطالعه تا چه حد بازتابی از واقعیت هستند؟ (۲)

نکته مهم دیگر در خصوص **Trustworthiness** این است که بر خلاف تحقیقات کمی که در قسمت روش کاملاً موضوع استحکام داده ها بیان می شود در تحقیقات کیفی این موضوع در قسمت های مختلف مقاله و به ویژه در قسمت نتایج قابل بررسی است (۲ و ۵). همچنین برای ارزیابی داده های کیفی چک لیستی توسط پاتون طراحی شده است (۷).

Credibility

این واژه معادل واژه **validity** در تحقیق کمی به کار رفته است. برای تأمین و افزایش **Credibility** دو گام ضروری است: اول، جستجوی راه های افزایش قابل باور بودن نتایج و دوم در نظر گرفتن گام هایی برای نشان دادن اعتبار (۲). **credibility** به سه مسئله ارتباط دارد: متدولوژی، اعتبار محقق و فلسفه تحقیق (۸).

لینکلن و گوبا برای افزایش **credibility** راه هایی پیشنهاد داده اند (۲):

الف) غرق شدن در داده ها و مشاهدات پی گیر (۲، ۶):

اختصاص زمان کافی برای جمع آوری و تفسیر داده ها که موجب فهم بیشتر فرهنگ، زبان و دیدگاه های گروه تحت مطالعه خواهد شد (۲). حضور دائم در محیط تحقیق موجب تأثیر پذیرفتن محقق از فرهنگ و محیط تحقیق شده به نوعی موجب تسهیل **bracketing** خواهد شد. غرق شدن در داده ها افزایش دامنه تحقیق و مشاهدات پیگیر افزایش عمق تحقیق را سبب می شود (۲).

ب) ترکیب^۷:

به استفاده از چند منبع برای ترسیم واقعیت اشاره دارد (۱ و ۲ و ۵ و ۸). انواع مختلفی برای آن تعریف شده اند (۲):

(۱) ترکیب منابع داده ها^۸: جمع آوری داده ها از افراد مختلف درگیر با موضوع

(۲) ترکیب محققین^۹: حضور محققین مختلف در انجام فرآیند تحقیق (جمع آوری داده، تفسیر و تحلیل داده ها)

⁷ - Triangulation
⁸ - Data Source Triangulation
⁹ - Investigator Triangulation

محقق هنگام تحلیل داده ها برای خود کشیده یا از آن استفاده کرده است.

✓ یادداشت‌های فرایند انجام تحقیق مثل یادداشت‌های مشاوره درمورد روش تحقیق، یادداشت‌های بازیابی شرکت کنندگان یا همکاران و محققینی که تجارب بیشتری در زمینه موضوع مورد تحقیق یا روش تحقیق استفاده شده دارند و ...

✓ مواد مربوط به درک و دسته بندی مطالب

✓ ابزارهای ارتقای اطلاعات مثلا مطالعه پایه^{۱۹} یا نظایر آن که برای دستیابی به اطلاعات اولیه جهت انجام طرح تحقیقاتی و یا اطلاعات جهت تخمین وسعت مشکل و ... انجام شده است.

✓ تولیدات مربوط به انتشار نتایج نظیر پیش نویس مقاله و اصلاحات آن و ...

ماتر و همکاران در مقاله ای به اهمیت ثبت و نگهداری و مراجعه به داد ها در تحقیق کیفی پرداخته اند (۱۰).

:Transferability

معادل **generalizability** است و به این اشاره دارد که آیا نتایج تحقیق در شرایط^{۲۰} یا گروه های دیگر قابل استفاده هست یا خیر؟

برای این منظور باید نویسنده در مقاله به توصیف دقیق^{۲۱} شرایط انجام تحقیق و محقق بپردازد تا خواننده خود تصمیم بگیرد نتایج تحقیق را در شرایط مورد نظر که همخوانی آن را با شرایط انجام مطالعه سنجیده است تا چه حد به کار گیرد؟ به عبارتی خواننده بعد از مطالعه نتیجه تحقیق که در مجله‌ای چاپ شده است و با توجه به توضیحاتی که نویسنده درمورد زمینه‌ای که مطالعه انجام شده است داده است تصمیم می‌گیرد نتایج مطالعه‌ی منتشر شده در جامعه‌ی مربوط به خواننده می‌تواند کاربرد داشته باشد یا خیر؟ (۲)

واژه **dependability** با واژه **Reliability** مقایسه شده است و در حقیقت به ثبات نتایج در زمان‌ها و شرایط مختلف اشاره دارد (۲). وابستگی بدون اعتبار نتایج قابل بحث نیست (۶). از دیدگاه پولیت و بک دو تکنیک برای افزایش پایایی کاربرد دارد (۲):

الف) محققین به دو دسته تقسیم شوند و تحقیق را به گونه ای انجام دهند که گویی دو تحقیق جداگانه درحال انجام است^{۱۵}.

ب) یک محقق دوم در نقش داور از خارج از طرح آن را کنترل و مستند کند^{۱۶}. محقق که در زمینه تحقیق یا روش انجام تحقیق توانایی بیشتری دارند به عنوان ناظر خارجی بر انجام تحقیق نظارت می‌کنند.

:Confirmability

به عینیت یا به خواستگاه نزدیک بودن نتایج مطالعه اشاره دارد و با همخوانی نظر دو فرد مستقل راجع به دقت، ارتباط و معنی داده ها سنجیده می‌شود.

برای افزایش **confirmability** چند راهکار معرفی شده است (۲):

الف) در روش فنومنولوژی یک ابزار مهم کنارگذاشتن عقاید محقق است^{۱۷}.

ب) انتشار نتایج مطالعه در مجله

پ) داوری طرح یا داوری در طول انجام تحقیق (کارآزمایی تحقیق)^{۱۸} (۲ و ۶) که هم برای **dependability** و هم برای **confirmability** مفید است (۲).

ت) افزایش قابلیت داوری با مشخص کردن قواعد تصمیم‌گیری در تفسیر و تقلیل داده‌ها
برخی اسناد که برای افزایش قابلیت داوری تحقیق باید نگهداری شوند شامل موارد زیر است (۲):

✓ داده‌های خام: یادداشت‌های عرصه، مصاحبه‌ها یا دستنویس آن‌ها و ... که در طول جمع‌آوری داده ها گردآوری شده اند.

✓ تولیدات و دستنوشته‌های تحلیل و تقلیل داده‌ها، دیاگرام ها و یادآورها و سایر برگه هایی که

¹⁵ - stepwise replication

¹⁶ - inquiry audit

¹⁷ - bracketing

¹⁸ - Audit trial

¹⁹ - pilot study

²⁰ - setting

²¹ - thick description

منابع:

- 1- Streubert HS, Carpenter DR. (2007) Qualitative research in nursing: advancing the humanistic imperative, 4th edition, Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins
- 2- Polit DF, Beck CT. (2006) Essentials of nursing research methods, appraisal, and utilization. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins
- 3- Whittemore R, Chase SK, Mandle CL. Pearls, Pith, and Provocation validity in qualitative research. Qualitative Health Research, Vol. 11 No. 4, July 2001 522-537
- 4- Creswell JW, Miller DL. Determining Validity in Qualitative Inquiry. THEORY INTO PRACTICE, Volume 39, Number 3, Summer 2000, 124-130
- 5- Holloway I, Wheeler S. Qualitative research in nursing and healthcare. 3th edition. West Sussex: Willey-Blackwell 2010
- 6- پژوهش کیفی در پرستاری، ترجمه و گردآوری: اسکویی سیده فاطمه و پیروی حمید، تهران: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، ۱۳۸۴
- 7- Patton, MQ. QUALITATIVE EVALUATION CHECKLIST, Evaluation Checklists Project, Available at: www.wmich.edu/evalctr/checklists
- 8- Patton, MQ. Enhancing the Quality and Credibility of Qualitative Analysis. HSR: Health Services Research 34:5 Part II (December 1999) 1189-1208
- 9- Jick TD. Mixing Qualitative and Quantitative Methods: Triangulation in Action Administrative Science Quarterly, Vol. 24, No. 4, Qualitative Methodology. (Dec., 1979), pp. 602-61 1.
- 10- Mauthner NS, Parry O, Backett-Milburn K. The data are out there, or are they? Implications for archiving and revisiting qualitative data. Sociology Vol. 32 No. 4 November 1998; 733-745